

**XALQARO AUDIT STANDARTLARINI XARAJATLAR HISOBI
AMALIYOTIGA INTEGRATSIYALASHUVINI TAKOMILLASHTIRISH**

Abdujalilova Dilnoza –

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

“Byudjet hisobi va g’aznachilik” kafedrasida dotsenti

Ubaydullayev Ohunjon Tohirjon o’g’li –

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti magistri

Annotatsiya: Iqtisodiyot tobora globallashtirib borayotgan sharoitda buxgalteriya hisobi va audit sohasida xalqaro standartlarga rioya qilish shaffoflikni saqlash, samaradorlikni oshirish va manfaatdor tomonlar o‘rtasida ishonchni mustahkamlashga intilayotgan tashkilotlar uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega bo‘ldi. Xalqaro audit standartlarini xarajatlar hisobi amaliyotiga integratsiyalashuvi ushbu maqsadlarga erishish yo‘lidagi strategik qadamdir.

Kalit so‘zlar: byudjet, xalqaro audit, xarajat, davlat, strategiya

Annotation: In an increasingly globalized economy, adherence to international standards in accounting and auditing has become crucial for organizations seeking to maintain transparency, enhance efficiency, and foster trust among stakeholders. The integration of international auditing standards into cost accounting practices represents a strategic step towards achieving these objectives.

Keywords: budget, international audit, cost, state, strategy

Аннотация: В условиях все более глобализированной экономики соблюдение международных стандартов в области бухгалтерского учета и аудита стало решающим для организаций, стремящихся поддерживать прозрачность, повышать эффективность и укреплять доверие между заинтересованными сторонами. Интеграция международных стандартов аудита в практику учета затрат представляет собой стратегический шаг на пути к достижению этих целей.

Ключевые слова: бюджет, международный аудит, стоимость, государство, стратегия.

Kirish. Xalqaro buxgalterlar federatsiyasi va Xalqaro audit va ishonch standartlari kengashi tomonidan o‘rnatilgan xalqaro audit standartlari moliyaviy hisobot va auditning izchilligi, ishonchliligi va taqqoslanuvchanligini ta‘minlash uchun asos yaratadi. Ushbu standartlar quyidagilarga mo‘ljallangan:

- Moliyaviy ma‘lumotlarning ishonchligini oshirish.
- Shaffoflik va javobgarlikni targ‘ib qilish.
- Transchegaraviy investitsiyalar va hamkorlikni osonlashtirish.

Moliyaviy natijalarni optimallashtirish uchun xarajatlarni o'lchash, tahlil qilish va taqsimlashga qaratilgan xarajatlar hisobi tashkilot qarorlarini qabul qilishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Xalqaro audit standartlarini xarajat hisobi amaliyotiga integratsiya qilish xarajatlar haqidagi ma'lumotlarning to'g'ri, mos kelishi va ilg'or jahon amaliyotiga mos kelishini ta'minlaydi.

Integratsiyadagi qiyinchiliklar

Imtiyozlarga qaramay, xalqaro audit standartlarini xarajatlar hisobi amaliyotiga integratsiya qilish bir qator muammolarni keltirib chiqaradi:

Standartlarning murakkabligi: Xalqaro audit standartlari keng qamrovli bo'lib, ularni amalga oshirish, ayniqsa resurslari cheklangan tashkilotlar uchun qiyin bo'lishi mumkin.

O'zgarishlarga qarshilik: Xodimlar va rahbariyat notanishlik yoki ish yukining ko'payishi tufayli yangi amaliyotlarni qabul qilishga qarshilik qilishi mumkin.

Integratsiyani takomillashtirish strategiyalari

Ushbu muammolarni hal qilish va xalqaro audit standartlarini xarajatlar hisobi amaliyotiga integratsiyalashuvini yaxshilash uchun tashkilotlar quyidagi strategiyalarni qabul qilishlari mumkin:

1. Kompleks baholashlarni o'tkazish

Tashkilotlar joriy xarajatlarni hisobga olish amaliyotini baholash va xalqaro standartlarga muvofiqlikdagi kamchiliklarni aniqlashdan boshlashlari kerak. Bunga quyidagilar kiradi:

- Mavjud hisob siyosati va tartiblarini baholash.
- Amaliyotlar xalqaro standartlardan farq qiladigan sohalarni aniqlash.
- Texnologik va inson resurslari imkoniyatlarini baholash.

2. Ta'lim va salohiyatni oshirishga sarmoya kiritish

O'quv dasturlari auditorlar va buxgalterlarni xalqaro standartlarni joriy etish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalar bilan jihozlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu dasturlar quyidagilarga e'tibor qaratishlari kerak:

- ✓ Xalqaro audit standartlari tamoyillari va talablarini tushunish
- ✓ Xarajatlarni hisobga olish stsenariylariga standartlarni qo'llash
- ✓ Muvofiqlikni qo'llab-quvvatlash uchun texnologiyadan foydalanish

3. Zamonaviy buxgalteriya tizimlarini qabul qilish

Ilg'or buxgalteriya dasturlari xarajatlarni taqsimlash, ma'lumotlarni tahlil qilish va hisobot berish jarayonlarini avtomatlashtirish orqali muvofiqlikni osonlashtirishi mumkin. Tashkilotlar quyidagi tizimlarga sarmoya kiritishlari kerak:

- Audit vositalari bilan muammosiz integratsiya
- Haqiqiy vaqtda ma'lumotlar haqidagi ma'lumotlarni taqdim etish
- Ko'p yurisdiksiya muvofiqligini qo'llab-quvvatlash

Xulosa

Xalqaro audit standartlarini xarajatlar hisobi amaliyotiga integratsiyalashuvi ilg'or jahon amaliyotiga moslashishni maqsad qilgan tashkilotlar uchun ham zarurat, ham imkoniyatdir. Muammolarni strategik rejalashtirish, texnologiya va o'qitishga sarmoya kiritish hamda muvofiqlik madaniyatini oshirish orqali hal qilish orqali tashkilotlar xarajatlarni hisobga olish tizimlarining to'liq imkoniyatlarini ochishlari mumkin. Xalqaro standartlar rivojlanishda davom etar ekan, proaktiv moslashish va doimiy takomillashtirish uzoq muddatli muvaffaqiyat va barqarorlikka erishish uchun muhim bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. Government Accountability Office (GAO). (2020): Auditning davlat standartlari: 2018 yil qayta ko'rib chiqish.
2. World Bank (2019). Davlat moliyasini boshqarish va auditni takomillashtirish: global nuqtai nazar. Jahon banki
3. International Federation of Accountants (IFAC). Davlat sektori moliyaviy boshqaruvi va samaradorligi auditi: eng yaxshi global tajribalar.
4. Healy, P., & Palepu, K. G. (2001). "Axborot assimetriyasi, korporativ ma'lumotlarni oshkor qilish va kapital qiymati". Buxgalteriya hisobi va iqtisod jurnali, 31(1-3), 405-440.
5. Goddard, A., & Assad, M. (2020). "Davlat sektori auditi: oshkoralikni ta'minlash muammolari va imkoniyatlari". Buxgalteriya hisobi, audit va javobgarlik jurnali, 33(5), 1059-1084.